

**ZRÓŻNICOWANIE KONDYCJI FINANSOWEJ GMIN
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO**

Aldona Standar, Joanna Średzińska

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Abstrakt. Artykuł prezentuje zróżnicowanie poziomu kondycji finansowej gmin województwa wielkopolskiego. Poziom kondycji finansowej opisano za pomocą cechy syntetycznej. Następnie uzyskane wartości cechy syntetycznej wykorzystano do wyodrębnienia klas typologicznych gmin według kryterium poziomu kondycji finansowej. Ponadto, przeprowadzono analizę wariancji, w celu sprawdzenia, czy poziom kondycji finansowej gmin zależy od ich typu oraz położenia. Analizę przeprowadzono z wykorzystaniem danych z 2006 roku.

Słowa kluczowe: klasyfikacja, kondycja finansowa, położenie gmin, typ gminy, województwo wielkopolskie

WSTĘP

O rozwoju danej gminy decyduje wiele czynników. Wśród nich można, między innymi, wyróżnić: położenie geograficzne, sytuację demograficzną, strukturę społeczno-zawodową ludności, a także aktywność władz gminnych, których zakres kompetencji jest względnie szeroki. Na przykład, w myśl Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [Ustawa... 1990], do zakresu działania gmin należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, które oddziałują na rozwój regionu (art. 6 i 7). Do wypełnienia tych zadań gminom są potrzebne środki finansowe. W związku z tym, ważnym aspektem jest ich kondycja finansowa, o której świadczą przede wszystkim następujące wskaźniki, które znalazły się w zbiorze cech objętych badaniem:

- dochody własne na jednego mieszkańca (zł na jednego mieszkańca),
- udział dochodów własnych w dochodach ogółem (%),
- wydatki inwestycyjne na jednego mieszkańca (zł na jednego mieszkańca),

- udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem (%),
- zobowiązania na jednego mieszkańca (zł na jednego mieszkańca),
- udział wydatków na obsługę zadłużenia i spłat rat kapitałowych w dochodach bieżących (%).

Wskaźnik udziału dochodów własnych¹ w dochodach ogółem świadczy o stopniu samodzielności finansowej gmin w zakresie wydatkowania środków finansowych, czyli także o stopniu decentralizacji. Jego zwiększenie oznacza zwiększenie możliwości finansowych gmin [Sukces... 2006, Kaczor i Tomalak 2000, Pankau 2005]. Z kolei wskaźnik udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem odzwierciedla aktywność władz gmin, w ramach istniejących możliwości finansowych. Należy jednak zaznaczyć, że – aby środki przeznaczone na inwestycje nie były marnotrawione – infrastruktura powinna być rozbudowywana z myślą o potrzebach mieszkańców [Czempas 2004]. Wydatki na inwestycje wywołują szczególny rodzaj efektu mnożnikowego. Bardziej rozwinięta gmina przyciąga inwestorów, powodując powstanie nowych miejsc pracy. W rezultacie zwiększa się konkurencyjność danej gminy [Klimek 2005]. Natomiast wskaźnik udziału wydatków na obsługę zadłużenia i spłat rat kapitałowych w dochodach bieżących pozwala na ocenę poziomu wydatków przeznaczonych na spłatę zadłużenia z pominięciem wpływu dochodów majątkowych na dochody ogółem. Wyższe wartości tego wskaźnika oznaczają ryzyko niewypłacalności [Analiza... 2007].

MATERIAŁ I METODY

Konstrukcja cechy agregatywnej umożliwia pomiar wielowymiarowego zjawiska, a także linowe uporządkowanie badanych jednostek, na przykład według ich poziomu kondycji finansowej. Za korzyść wynikającą z ich zastosowania można uznać kwantyfikację złożonego zjawiska za pomocą jednej wartości liczbowej, która ułatwia wszelkie porównania oraz syntezuje obrazy cząstkowe [Metody... 2006].

Kondycja finansowa jest zjawiskiem złożonym, tzn. trudno dokonać jej zmierzenia na podstawie jednej mierzalnej cechy. W związku z tym, do jej sumarycznego opisu wykorzystano taksonomiczny miernik rozwoju Hellwiga² [1968]. Konstrukcję cechy syntetycznej wykonano w oparciu o wieloetapową metodę zaproponowaną przez Wysockiego i Lirę³ [2005].

Po pierwsze, na podstawie przesłanek merytorycznych oraz statystycznych dokonano wyboru cech prostych, odzwierciedlających elementy cząstkowe złożonego zjawiska. Przyjęto, że pierwsze cztery cechy są stymulantami, natomiast dwie ostatnie – destymulantami.

¹ Do jednych z najważniejszych czynników kształtujących poziom dochodów własnych należy zaliczyć możliwość kształtowania polityki podatkowej przez samorządy terytorialne.

² Miernik ten jest szeroko stosowany np. w ocenie poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego, a także zastosowano go do oceny aktywności władz lokalnych [Rosner i Stanny 2007].

³ Autorzy podają przykłady zastosowania cech syntetycznych jako funkcji cech prostych między innymi w stosunku do badań dotyczących kondycji finansowej.

W celu sprawdzenia uwarunkowania numerycznego macierzy, zbadano elementy diagonalne macierzy odwrotnej do macierzy korelacji R^4 . Wszystkie uwzględnione w badaniu cechy charakteryzowały się niższą wartością diagonalną, stąd utworzyły zbiór cech opisujących kondycję finansową. Kolejno zostały zestawione w macierz, gdzie $x_{ij} = 1, 2, \dots, n, j = 1, 2, \dots, m$) przedstawia wartość j-tej cechy prostej w jednostce statystycznej o numerze i. Następnym etapem konstrukcji cechy agregatywnej jest normalizacja cech, która polega na ujednoczeniu zmiennych poprzez przekształcenie destymulant i nominant w stymulanty oraz sprowadzeniu ich do porównywalności. Posłużono się unitaryzacją, która odbywa się według następujących formuł:

a) w przypadku stymulant:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_i \{x_{ij}\}}{\max_i \{x_{ij}\} - \min_i \{x_{ij}\}}$$

b) w przypadku destymulanty:

$$z_{ij} = \frac{\max_i \{x_{ij}\} - x_{ij}}{\max_i \{x_{ij}\} - \min_i \{x_{ij}\}}$$

gdzie:

$\max_i \{x_{ij}\}$ – maksymalna wartość j-tej cechy,

$\min_i \{x_{ij}\}$ – minimalna wartość j-tej cechy.

Do konstrukcji miernika syntetycznego zastosowano metodę wzorcową Hellwiga. Polega ona na obliczeniu odległości euklidesowych poszczególnych jednostek od jednostki modelowej ze względu na rozpatrywane cechy proste:

$$q_i = \sqrt{\frac{\sum_{j=1}^m (z_{ij} - z_{0j})^2}{m}}, \quad (i = 1, 2, \dots, n)$$

gdzie z_{0j} jest znormalizowaną wartością j-tej cechy dla jednostki wzorcowej.

W większości analiz przyjmuje się, że $z_{0j} = \max_i \{z_{ij}\}$ dla j-tej cechy prostej będącej stymulantą lub przekształconej w stymulantę. Wzorec dla cech prostych nie przekształconych w stymulanty, wyznacza się $x_{0j} = \min_i \{x_{ij}\}$ dla destymulant oraz $x_{0j} = \max_i \{x_{ij}\}$ dla nominant.

Uzyskane wartości q_i służą do obliczenia syntetycznego miernika rozwoju Hellwiga [Wysocki i Lira 2005]:

$$\tilde{q}_i = 1 - \frac{q_i}{q_0}$$

⁴ Jeśli elementy te przekraczają wartość 10, mówi się o złym uwarunkowaniu macierzy. W tym przypadku – nie przekroczyły wartości 5,6.

gdzie:

$$q_0 = \bar{q}_0 + 2 \cdot s_0, \quad \bar{q}_0 = \frac{\sum_{i=1}^n q_i}{n}, \quad s_0 = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (q_i - \bar{q}_0)^2}{n}}.$$

Im wyższa jest wartość tego miernika, tym wyższy jest poziom kondycji finansowej gmin. W związku z tym, jeżeli gmina uzyskała wynik bardziej zbliżony do 0, oznaczało to gorszą kondycję finansową. Z kolei wartość bliższa 1 była charakterystyczna dla gmin o lepszej kondycji finansowej. Wykorzystując średnią arytmetyczną i odchylenie standardowe z wartości syntetycznego miernika można dokonać uporządkowania gmin oraz przydzielić je do jednej z następujących grup:

- klasa I (bardzo wysoki poziom): $q_i \geq \bar{q} + s_q$
- klasa II (wysoki poziom): $\bar{q} + s_q > q_i \geq \bar{q}$
- klasa III (średni poziom): $\bar{q} > q_i \geq \bar{q} - s_q$
- klasa IV (niski poziom): $q_i < \bar{q} - s_q$

gdzie \bar{q} jest średnią arytmetyczną wartości miernika, natomiast s_q jest odchyleniem standardowym.

W pracy zastosowano również analizę wariancji ANOVA, która posłużyła do zbadania, czy typ gminy (miejski, miejsko-wiejski i wiejski) oraz położenie gminy (podregiony: kaliski, koniński, pilski i poznański) wpływają na osiągnięty poziom kondycji finansowej. Z uwagi na fakt, że analiza wariancji wykazała istotność różnic pomiędzy rozpatrywanymi średnimi, przeprowadzono dokładniejsze badania, wykorzystując testy post-hoc. W tym przypadku posłużono się Testem RIR-Tukeya, z uwagi na jego dużą przydatność [Stanisz 2006]. Badania przeprowadzono na grupie 222 gmin województwa wielkopolskiego (z wyjątkiem czterech miast na prawach powiatu: Kalisza, Konina, Leszna i Poznania), posługując się danymi pochodzącymi z Banku Danych Regionalnych za 2006 rok.

WYNIKI BADAŃ

Gminy województwa wielkopolskiego charakteryzowały się dużym zróżnicowaniem pod względem poziomu kondycji finansowej. Z jednej strony, można było wyróżnić grupę gmin, których syntetyczny miernik wyniósł powyżej 0,4: Kleczew (0,5) oraz Przykona, Komorniki, Swarzędz, Tarnowo Podgórne i Suchy Las. Z kolei miernik dla gmin o najniższym poziomie funkcjonowania nieznacznie przekroczył poziom 0,00. Szczegółową klasyfikację gmin zaprezentowano w tabeli 1.

Gminy województwa wielkopolskiego, spośród rozpatrywanych cech prostych, w stopniu bardzo silnym różnicowały cechy związane z zadłużeniem: zobowiązania na jednego mieszkańca (98,27%) oraz udział wydatków na obsługę zadłużenia i spłat rat kapitałowych w dochodach bieżących (88,13%), a także wydatki inwestycyjne na jednego mieszkańca (82,43%). W przypadku takich gmin, jak: Suchy Las, Tarnowo

Tabela 1. Klasyfikacja gmin ze względu na poziom kondycji finansowej
 Table 1. The classification considering the level of differentiation of financial condition

<p>Grupa 1: gminy o bardzo wysokim poziomie kondycji finansowej Group 1: local governments had the largest level of financial condition</p>	<p>Kleczew (3), Przykona (2), Komorniki (2), Swarzędz (3), Tarnowo Podgórne (2), Suchy Las (2), Kórnik (3), Puszczykowo (1), Dopiewo (2), Czerwolak (2), Sompolno (3), Kazimierz Biskupi (2), Piła (1), Kościan (2), Święciechowa (2), Sieraków (3), Grodzisk Wielkopolski (3), Powidz (2) Ostrzeszów (3), Baranów (2), Kleszczewo (2), Opatówek (2), Poniec (3), Chodzież (2), Mosina (3), Gostyń (3), Gniezno (2), Budzyń (2), Kiszkowo (2), Duszniki (2), Koło (2), Międzychód (3), Ślesin (3), Żelazków (2)</p>
<p>Grupa 2: gminy o wysokim poziomie kondycji finansowej Group 2: local governments had high level of financial condition</p>	<p>Wolsztyn (3), Jarocin (3), Kępno (3), Nekla (3), Rydzyna (3), Środa Wielkopolska (3), Luboń (1), Bralin (2), Rokietnica (2), Słupca (1), Buk (3), Murowana Goślina (3), Pleszew (3), Kaczory (2), Obrzycko (1), Turek (1), Skoki (3), Zaniemyśl (2), Szydłowo (2), Okonek (3), Kościan (1) Koźminek (2), Stęszew (3), Opalenica (3), Rawicz (3), Ostrów Wielkopolski (1), Pniewy (3), Szamotuły (3), Złotów (1), Sulmierzyce (1), Gniezno (1), Miasteczko Krajeńskie (2), Łęka Opatowska (2), Włoszakowice (2), Ostroń (3), Nowe Miasto nad Wartą (2), Zakrzewo (2), Lipno (2), Złotów (2), Gołuchów (2), Nowe Skalmierzyce (3), Klecko (3), Krotoszyn (3), Malanów (2), Strzałkowo (2), Września (3), Nowy Tomyśl (3), Chodzież (1), Osieczna (3), Kaźmierz (2), Kostrzyn (3), Witkowo (3), Krzyż Wielkopolski (3), Siedlec (2), Trzemeszno (3), Łubowo (2), Mikstat (3), Wronki (3), Rakoniewice (3), Wijewo (2), Ceków-Kolonia (2), Zduny (3), Borek Wielkopolski (3), Wągrowiec (1), Wielichowo (3)</p>
<p>Grupa 3: gminy o średnim poziomie kondycji finansowej Group 3: local governments had medium level of financial condition</p>	<p>Chodów (2), Ostrów Wielkopolski (2), Turek (2), Przygodzice (2), Krzymów (2), Miedzichowo (2), Pobiedziska (3), Perzów (2), Kuślin (2), Krobia (3), Piaski (2), Pogorzela (3), Pakosław (2), Rozdrażew (2), Krzemieniewo (2), Przemęt (2), Obrzycko (2), Ujście (3), Lisków (2), Jastrowie (3), Białosłiwie (2), Szamocin (3), Władysławów (2), Śrem (3), Krajenka (3), Brudzew (2), Koło (1), Kotlin (2), Raszków (3), Lipka (2), Jaraczewo (2), Koźmin Wielkopolski (3), Czerniejewo (3), Margonin (3), Wilczyn (2), Sośnie (2), Oborniki (3), Doruchów (2), Żerków (3), Jutrosin (3), Śmigiel (3), Bojanowo (3), Miejska Górka (3), Czarnków (2), Książ Wielkopolski (3), Kobyła Góra (2), Gotańc (3), Krzywiń (3), Kwilcz (2), Zbąszyń (3) Kraszewice (2), Wieleń (3), Czarnków (1), Miłosław (3), Grzegorzew (2) Rychtal (2), Lwówek (3), Blizanów (2), Kamieniec (2), Kołaczkowo (2), Niechanowo (2), Odolanów (3), Słupca (2), Rogoźno (3), Trzcianka (3) Czempin (3), Wysoka (3), Kobylin (3), Wapno (2), Dąbie (3), Granowo (2), Grabów nad Prosną (3), Babiak (2) Kościelec (2), Golina (3), Dolsk (3), Grodziec (2), Łobżenica (3), Wągrowiec (2), Krzykosy (2), Przedecz (3), Stawiszyn (3) Mieścisko (2), Stare Miasto (2), Dobra (3), Chrzypsko Wielkie (2), Kramsk (2), Czermin (2), Brzeziny (2), Pępowo (2), Mycielin (2)</p>
<p>Grupa 4: gminy o niskim poziomie kondycji finansowej Group 4: local governments had low level of financial condition</p>	<p>Damasławek (2), Brodnica (2), Tarnówka (2), Rzgów (2), Trzcina (2), Wyrzysk (3), Wierzbin (2), Rychwał (3), Ostrowite (2), Dobrzyca (2), Lubasz (2), Kłodawa (3), Osiek Mały (2), Zagórów (3), Łądek (2), Rycyzów (2), Godziesze Wielkie (2), Pyzdry (3), Dominowo (2), Orchowo (2), Olszówka (2), Gizalki (2), Kawęczyn (2), Mieleszyn (2) Połajewo (2), Sierszewice (2), Tuliszków (3), Drawsko (2), Chocz (2), Czajków (2), Szczytniki (2), Skulsk (2).</p>

Objaśnienie: (1) – gmina miejska, (2) – gmina wiejska, (3) – gmina miejsko-wiejska.

Źródło: obliczenia własne na podstawie Banku... [2006].

Explanation: (1) – municipal gmina, (2) – rural gmina, (3) – municipal-rural gmina.

Source: personal elaboration based on Bank... [2006].

Podgórze, Kleczew, Przykona oraz Dopiewo, zobowiązania na jednego mieszkańca wyniosły ponad 700 zł. Jednocześnie gminy te również należą do najbardziej prorozwojowych, gdyż wydatki inwestycyjne na jednego mieszkańca wynoszą ponad 1000 zł. W związku z tym, obliczono współczynnik korelacji liniowej Persony pomiędzy oboma wskaźnikami, który wyniósł 0,68, co oznacza dużą zależność. Można więc przypuszczać, że prowadzenie przez władze gminne działalności inwestycyjnej, jest związane z korzystaniem przez nie ze źródeł finansowania innych, niż środki własne lub bezwrotne. Warto zwrócić uwagę na wyjątek, który stanowi gmina Kaźmierz. Jej poziom wydatków inwestycyjnych na jednego mieszkańca jest drugi pod względem wartości (1784 zł) przy jednocześnie bardzo niskim poziomie zobowiązań na jednego mieszkańca (193 zł).

Z kolei, do gmin o dużej samodzielności finansowej należą Suchy Las i Tarnowo Podgórze, gdzie udział dochodów własnych w dochodach ogółem sięgał ponad 80%. Obliczony dla tego wskaźnika współczynnik zmienności wskazuje na umiarkowane zróżnicowanie cechy (34,79%) i jest to najniższy poziom współczynnika zmienności. Warto zaznaczyć, że w niektórych gminach rozpatrywana cecha nieznacznie przekracza 18% (tab. 2).

Tabela 2. Wybrane wskaźniki charakteryzujące cechy proste
Table 2. Selected measures characterising the individual characteristics.

Wybrany wskaźnik Selected measures	Minimum	Maksimum Maximum	Współczynnik zmienności Coefficient of variation (%)
Dochody własne na jednego mieszkańca Own revenue per capita	314,08	4 394,69	58,40
Wydatki inwestycyjne na jednego mieszkańca Investment expenditure per capita	4,78	3 095,76	82,43
Zobowiązania na jednego mieszkańca Obligations per capita	-444,74	2 196,89	98,27
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem (%) The participation of own revenue in total revenue (%)	18,13	82,73	34,79
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem (%) The participation of investment expenditure in total expenditure (%)	0,12	45,84	53,52
Udział wydatków na obsługę zadłużenia i spłat rat kapitałowych w dochodach bieżących (%) The participation of debt expenditure in current revenue (%)	0,00	37,40	88,13

Źródło: obliczenia własne na podstawie Banku... [2006].
Source: personal elaboration based on Bank... [2006].

Analiza wariancji dowiodła, że istnieją istotne różnice⁵ pomiędzy rozpatrywanymi średnimi syntetycznego miernika kondycji finansowej, obliczonymi dla poszczególnych

⁵ $F = 4,7947$ dla $p = 0,0092$.

typów gmin. Jest to wynik znacznego i istotnego statystycznie odchylenia średniego poziomu wskaźnika kondycji finansowej gmin miejskich (0,2101) w stosunku do gmin wiejskich (0,1498). Taki rezultat potwierdza znaczne dysproporcje w ich możliwościach finansowych. Średni wskaźnik dla grupy gmin miejsko-wiejskich był pośredni i wyniósł 0,1714 (tab. 3).

Tabela 3. Wyniki testu post-hoc RIR-Tukeya
Table 3. Results of RIR-Tukey test post-hoc

Typ gminy Type of local governments	{1}	{2}	{3}
Wiejska {1}		0,128892	0,014717
Miejsko-wiejska {2}	0,128892		0,180395
Miejska {3}	0,014717	0,180395	

Zaznaczone różnice są istotne z $p < 0,05000$.

Źródło: opracowanie własne.

Results in bold font are essential with p-value < 0.05000 .

Source: personal elaboration.

W grupie o bardzo wysokim poziomie kondycji finansowej znalazły się 34 gminy. Najwięcej z nich, bowiem 18 (52,94%), pochodziło z podregionu poznańskiego, na którego obszarze są położone 82 gminy (tj. 36,94% ogółu badanych gmin województwa wielkopolskiego). Jednostki te charakteryzowały się najlepszymi wskaźnikami wewnątrzklasowymi dla wszystkich badanych cech prostych. Na przykład wskaźnik udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem wyniósł 24,94%, a udziału dochodów własnych w dochodach ogółem dla 50% gmin kształtował się na poziomie 59,16%.

Aż o 13 punktów procentowych niższy wskaźnik tego udziału charakteryzował 65 gmin wchodzących w skład grupy o wysokim poziomie kondycji finansowej (grupa 2). Także pozostałe badane cechy kształtowały się na relatywnie niższym poziomie. W tej grupie, gminy podregionu poznańskiego stanowiły 41,46% gmin tego podregionu i jednocześnie 52,31% gmin o wysokim poziomie kondycji finansowej. Uwzględniając wyniki w pozostałych grupach, należy zauważyć, że udział gmin z podregionu poznańskiego w liczbie gmin danej grupy wykazuje tendencję spadkową tzn. im poziom grupy niższy, tym udział tych gmin mniejszy.

Do grupy gmin o średnim poziomie kondycji finansowej należało 91 gmin (grupa 3). Wskaźnik udziału dochodów własnych w dochodach ogółem, obliczony dla tej grupy, wyniósł 32,19%, a udziału wydatków na obsługę zadłużenia i spłat rat kapitałowych w dochodach – 5%. Warto także dodać, że na grupę gmin o średnim poziomie kondycji finansowej, składa się około połowa gmin z każdego podregionu, poza poznańskim.

Relatywnie najgorszymi wynikami poszczególnych cech prostych odznaczały się 32 gminy, należące do grupy o niskim poziomie kondycji finansowej (grupa 4). Spośród nich 34,38% jest zlokalizowanych w podregionie konińskim (tab. 4).

Tabela 4. Mediana dla wewnątrzklasowych wartości cech prostych
Table 4. Median for within-class individual characteristics

Wybrany wskaźnik Selected measures	Klasa – Class				Gminy ogółem Com- munes total
	I	II	III	IV	
Dochody własne na jednego mieszkańca Own revenue per capita	1 216,19	832,24	626,27	472,59	720,56
Wydatki inwestycyjne na jednego mieszkańca Investment expenditure per capita	431,10	329,53	296,18	190,50	312,50
Zobowiązania na jednego mieszkańca Obligations per capita	347,97	193,04	182,72	152,22	192,57
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem (%) The participation of own revenue in total revenue (%)	59,16	46,18	32,19	26,00	37,81
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem (%) The participation of investment expenditure in total expenditure (%)	24,94	19,14	14,69	8,52	15,77
Udział wydatków na obsługę zadłużenia i spłat rat kapitałowych w dochodach bieżących (%) The participation of debt expenditure in current revenue (%)	4,46	5,58	5,18	5,14	5,12

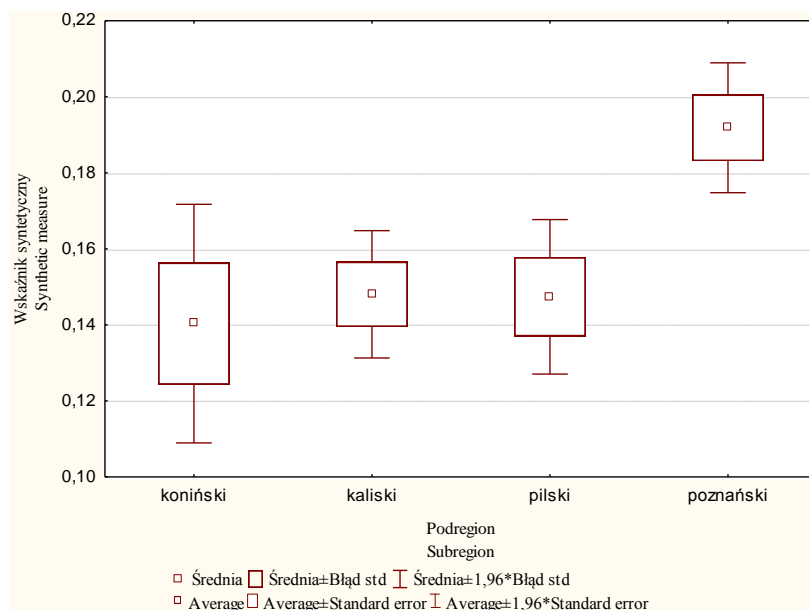
Źródło: obliczenia własne na podstawie Banku... [2006].
Source: personal elaboration based on Bank... [2006].

Wyniki przeprowadzonej analizy wariancji dowodzą, że występują istotne różnice⁶ pomiędzy średnimi syntetycznego miernika kondycji finansowej dla gmin w poszczególnych podregionach. Najwyższą średnią rozpatrywanego miernika (0,1919) charakteryzowały się gminy położone w podregionie poznańskim, a więc w sąsiedztwie metropolii Poznania. Natomiast średnie mierniki dla gmin zlokalizowanych w pozostałych podregionach: kaliskim (0,1481), pilskim (0,1474) oraz konińskim (0,1404), znacznie odbiegały od średniego poziomu gmin podregionu poznańskiego (rys. 1). Test RIR-Tukeya potwierdził, że do obalenia hipotezy zerowej o równości wszystkich średnich miernika przyczyniło się znaczne odchylenie przeciętnej dla gmin zlokalizowanych w podregionie poznańskim, w porównaniu z gminami umiejscowionymi w pozostałych podregionach (tab. 5).

O tym, że gminy województwa wielkopolskiego, zlokalizowane bliżej Poznania, miały zdecydowanie lepszą kondycję finansową niż pozostałe gminy, świadczy wynik analizy wariancji, obliczony tylko dla trzech podregionów: kaliskiego, konińskiego oraz pilskiego. Tym razem nie ma podstaw do odrzucenia hipotezy zerowej⁷, co potwierdza, że o poprzednim wyniku zadecydowały gminy podregionu poznańskiego. Gminy tego

⁶ $F = 6,0293$ dla $p = 0,0006$.

⁷ $F = 0,1321$ dla $p = 0,8763$.

Rys. 1. Skategoryzowany wykres ramka-wąsy dla wskaźnika syntetycznego poziomu kondycji finansowej

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem programu Statistica 7.1.

Fig. 1. Categorized plots for synthetic measure of development

Source: personal elaboration by means of Statistica 7.1.

Tabela 5. Wyniki testu post-hoc RIR-Tukeya

Table 5. Results of RIR-Tukey test post-hoc

Podregion Subregion	{1}	{2}	{3}	{4}
Koniński {1}		0,961998	0,978964	0,003240
Kaliski {2}	0,961998		0,999977	0,005618
Pilski {3}	0,978964	0,999977		0,022854
Poznański {4}	0,003240	0,005618	0,022854	

Zaznaczone różnice są istotne z $p < 0,05000$.

Źródło: opracowanie własne.

Results in bold font are essential with p -value $< 0,05000$.

Source: personal elaboration.

podregionu, z uwagi na bliskie położenie względem stolicy województwa, dysponują dobrze rozbudowaną infrastrukturą techniczną i społeczną, która nie tylko wpływa na jakość życia mieszkańców i zachęca do osiedlania się nowych, lecz także stanowi doskonałą podstawę dla lokalizacji działalności gospodarczej. W związku z powyższymi wynikami można stwierdzić, że na ogół gminy podregionu poznańskiego bardzo dobrze

wykorzystują swoją przewagę. Jednak należy również zauważyć, że w ramach tej grupy gmin występuje także wewnętrzne zróżnicowanie kondycji finansowej o średniej sile⁸.

PODSUMOWANIE

Analiza potwierdziła zróżnicowanie gmin województwa wielkopolskiego pod względem poziomu kondycji finansowej. Można wyróżnić zarówno gminy, których kondycja finansowa kształtowała się na bardzo niskim poziomie (bliskim 0) oraz gminy, które osiągnęły bardzo dobre wyniki – bliskie 0,5. Warto jednak zaznaczyć, że najliczniejszą grupę gmin stanowiły gminy o słabej kondycji finansowej. Na wyznaczony poziom funkcjonowania gmin miał statystycznie istotny wpływ ich typ. Zaznaczyła się ogromna dysproporcja pomiędzy kondycją finansową gmin miejskich i wiejskich. Istotnym statystycznie czynnikiem okazało się również położenie gminy. Gminy zlokalizowane w podregionie poznańskim odznaczały się wyraźnie lepszą kondycją finansową niż gminy z pozostałych podregionów. Fakt ten może być związany z oddziaływaniem metropolii, jaką jest stolica województwa wielkopolskiego. Choć analizę przeprowadzono tylko dla jednego roku, to trudno spodziewać się zniwelowania tego zróżnicowania w krótkim czasie. Dlatego warto kontynuować te badania w następnych latach, w celu dokonania oceny wpływu pomocy unijnej na zmniejszanie się dysproporcji w rozwoju społeczno-ekonomicznym gmin, w tym również ich kondycji finansowej.

LITERATURA

- Analiza wskaźnikowa jednostek samorządu terytorialnego w latach 2004-2006. 2007. Ministerstwo Finansów. <http://www.mf.gov.pl>.
- Bank Danych Regionalnych GUS. 2006. <http://www.gus.gov.pl>.
- Czempas J., 2004. Inwestycje gminne – wielkość i tendencje (na przykładzie województwa śląskiego). <http://www.ae.katowice/pl~kni/czepas.doc>.
- Hellwig Z., 1968. Zastosowanie metody taksonomicznej do typologicznego podziału krajów ze względu na poziom ich rozwoju oraz zasoby i strukturę wykwalifikowanych kadr. Przegląd Statystyczny 4.
- Kaczor T., Tomalak M., 2000. Potencjał inwestycyjny samorządów terytorialnych. *Rzeczpospolita* 162.
- Sukces rozwojowy polskich województw. 2006. Red. T. Kalinowski. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.
- Klimek E., 2005. Kształtowanie się wydatków inwestycyjnych w gminach województwa zachodniopomorskiego w latach 1999-2002. 2005. W: *Rozwój oraz polityka regionalna i lokalna w Polsce*. Red. J. Kaja, K. Piech. SGH, Warszawa.
- Pankau E., 2005. Problemy związane z finansowaniem samorządów w Polsce. 2005. W: *Rozwój oraz polityka regionalna i lokalna w Polsce*. Red. J. Kaja, K. Piech. SGH, Warszawa.
- Rosner A., Stanny M., 2007. Zróżnicowanie przestrzenne aktywności władz lokalnych w korzystaniu z instrumentów polityki rozwoju gminy. W: *Zróżnicowanie poziomu rozwoju społecz-*

⁸ Współczynnik zmienności syntetycznego miernika dla gmin zlokalizowanych w podregionie poznańskim wynosi 41,12%.

- no-gospodarczego obszarów wiejskich a zróżnicowanie dynamiki przemian. Red. A. Rosner. Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa.
- Stanisz A., 2006. Przystępny kurs statystyki z zastosowaniem STATISTICA PL na przykładach z medycyny. T. 1. Statsoft, Kraków.
- Metody oceny rozwoju regionalnego. 2006. Red. D. Strahl. Wyd. AE, Wrocław.
- Swianiewicz P., Derek M., Kowalczyk A., 2005. Wpływ turystyki na sytuację finansową i rozwój miast w Polsce (na przykładzie miast średniej wielkości). *Studia Geograficzne*. T. 35.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. 1996. Dz. U. RP 13, poz. 74, z późniejszymi zmianami.
- Wysocki F., Lira J., 2005. Statystyka opisowa. Wyd. AR, Poznań.

DIFFERENTIATION OF FINANCIAL CONDITION IN LOCAL GOVERNMENTS OF WIELKOPOLSKA VOIVODESHIP

Summary. The article presents the typology of financial condition in the Wielkopolska voivodeship according to the criterion of local governments. The analysis was realized on financial data from Statistical Office (BDR) 2006. The results confirmed a big differentiation. Local governments in the Poznański subregion had the largest financial efficiency. This research should be continued in the future, considering the amount of money that will come from the European Union to the budgets of gminas.

Key words: classification, financial condition, localization of local governments, type of local governments, Wielkopolska voivodeship

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 15.09.2008

Do cytowania – For citation: Standar A., Średzińska J., 2008. Zróżnicowanie kondycji finansowej gmin województwa wielkopolskiego. J. Agribus. Rural Dev. 4(10), 135-145.